



29. Ричков П. Джерела Російського державного військово-історичного архіву до історії містобудування у Правобережній Україні // *Архіви України*. – 1992. – № 5–6.
30. Ричков П. Картографічні джерела до історії планування розв'язку та забудови Острога // *Острогорці* // *Острогорці* – 900-річчя...
31. Ричков П. А. Українці в збірках Австрії. – К., 1993.
32. Ричков П. Українські міста в картографічній збірці Воєнного архіву у Відні // *Архіви України*. – 1994. – № 1–6.
33. Ричков П. Першоджерела до історії архітектури та містобудування в збірках Відня // *Архітектурна спадщина України*. – К., 1996. – Вип 3. – Ч. 2.
34. Ричков П. Формування архітектурного комплексу Товариства Ісуса у Львові (за іконографічними джерелами XVII–XVIII ст.) // *Записки Наукового товариства ім. Т. Шевченка*. – Т. ССLV: Праці Комісії архітектури та містобудування. – Л., 2008.
35. Ричков П. Плани Луцька в фондах Російського державного історичного архіву // *Старий Луцьк: Зб. наук. пр.* – Луцьк, 2009. – Вип. 5.
36. Ryszczak P. Dawna kartografia miasta Rownego XVIII–XIX w. // *Kwartalnik Architektury i Urbanistyki. Teoria i historia*. – Warszawa, 2011. – № 1.
37. Ричков П. Розпланування міста Дубно за картографічними джерелами // *Архітектурна спадщина Волині...*
38. Ричков П. Волинь в літографіях Генріка Пейєра // *Велика Волинь...*
39. Ричков П. Дослідження та відбудова Успенського собору у Володимирі-Волинському: внесок Адріана Прахова // *Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини: Зб. наук. пр.* – К., 2007. – Вип. 4.
40. Ричков П. Волинська спадщина Адріана Прахова // *Пам'ятки України*. – 2008. – № 1.
41. Ричков П. Архітектура бернардинського монастиря в Дубно в світлі малознаної архівної графіки // *Старий Луцьк: Зб. наук. пр.* – Луцьк, 2010. – Вип. VI.
42. Ричков П. Комплекс Любомирських в Рівному на акварелях Жана Якоба Бургіньйона // *Погорина. Літературно-краєзнавчий журнал Рівненщини*. – 2010. – № 14–15.

Muliar H.V. Petro Rychkov – the devotee of the artifacts protection activity. In the article the theoretical research and practical work in the sphere of the historical and cultural artifacts protection, mainly the architectural and city building heritage of Volyn, by the known in Ukraine and other countries famous doctor of architecture P.Rychkov.
Key words: P. Rychkov, artifacts studies, artifacts protection activity, Volyn, architectural antiquities, scientific works

Л. П. Лановік

МУЗЕЙНА КУЛЬТУРА НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ ТА ЙОГО ВІДОКРЕМЛЕНИХ ПІДРОЗДІЛІВ

У статті розкрито процес складання музейної культури в одному із провідних вищих навчальних закладів України аграрного профілю – Національному університеті біоресурсів і природокористування України. Акцентовано увагу на музейних традиціях його відокремлених підрозділів, що географічно охоплюють широкий ареал території України. Показано роль музеїв навчальних закладів у навчально-виховному процесі.

Ключові слова: Національний університет біоресурсів і природокористування України, відокремлені підрозділи, музеї навчальних закладів, музейна культура, експозиція

Розуміння мінливості не лише матеріальних цінностей, але й ідеалів, усвідомлення об'єкту в його зв'язках з минулим і сьогоденням, збереження соціозначимої інформації, пізнання, і передача знань і емоцій посе-

редництвом музейних предметів складають музейну культуру. Історично склалося, що музейна культура пов'язана з так званою «суспільною музейною потребою», яка з'явилася вже в ранні періоди розвитку суспільства. Якщо дослідити, що являло собою «музейне» ставлення до об'єктів навколишнього світу на ранніх етапах, то з'ясується, що зберігали, швидше за все, ті предмети, які слугували каталізатором людської пам'яті.

Музеї, буквально із грецької («museion») означає «святилище муз» (музи, дочки богині пам'яті Мнемозіни, покровительки наук і мистецтв) – культурно-освітні та науково-дослідні заклади, які збирають, вивчають, зберігають і популяризують пам'ятки природничої історії, матеріальної і духовної культури – першоджерела знань про розвиток природи й людського суспільства [1, 115]. До проблем історії виникнення та діяльності музеїв у різнопланових аспектах, ролі музейних фондів та місця музейних зібрань у реконструкції минувшини зверталися у своїх роботах А. Баукова, Т. Гребінник [2], О. Кашук, І. Ситий, Ю. Павленко, Н. Радченко, О. Супруненко [3], М. Ткаченко, А. Хведась [4], Л. Федорова, О. Черненко [5, 80–85]. На жаль, практично відсутні ґрунтовні дослідження про специфіку функціонування музеїв навчальних закладів.

Історична ретроспектива свідчить, що перші музейні колекції наукового характеру з'явилися саме в університетах. Ще на початку XIX ст. в університетах почали формуватися кабінети рідкісних мінералів, палеонтологічних знахідок, збірки приладів і моделей, необхідні для ведення освітнього процесу, його наочності. Перші університетські музеї являли собою комплексні збірки природної та суспільної історії, технічних досягнень людини. З другої половини XIX ст. диференціація наукового знання привела до виділення профільних університетських музеїв природничого (зоологічні, ботанічні, мінералогічні) і гуманітарного (нумізматичні, образотворчого мистецтва і старожитностей) напрямів. Університетські музеї України створювалися відповідно до університетських статутів, а також з ініціативи приватних осіб, меценатів, учених, в результаті виставкової діяльності [6, 57–66].

У структурі Національного університету біоресурсів і природокористування України (НУБіП) виділяємо музеї як територіального центру (м. Київ), так і його регіональних відокремлених структурних підрозділів (ВП НУБіП). У територіальному центрі (м. Київ) функціонують такі музеї: історії, лісових звірів і птахів ім. О. Салганського, ґрунтів ім. М. Годліна, анатомії, історії факультету інженерії агробіосистем, паразитології, патологічної анатомії, а також 14 музеїв відокремлених структурних підрозділів [7, 11].

Музей історії ВП НУБіП Бережанського агротехнічного інституту заснований у 2010 р. Його експозиція складається з 5 стендів, на яких показано шлях розвитку навчального закладу від технікуму до інституту у структурі університету. Частина інформації розміщена на експозиційних вітринах і стелажах [7, 71]. Історико-краєзнавчий музейний комплекс ВП НУБіП Ніжинського агротехнічного інституту працює з 1970 р. у його кімнатах регулярно здійснюються екскурсії, проводяться тематичні заняття, що сприяє утвердженню українознавчої моделі національно-громадянського виховання студентської молоді, формуванню у неї національної свідомості, пошани до пам'яток минулого, потягу до знань історії свого народу, рідного краю. До



складу музейного комплексу входять: кімната історії інституту; кімната бойової та трудової слави; кімната-музей академіка М. Нечкіної; етнографічна кімната «Українська минувшина». Важливою частиною музею є діорама «Бій за Ніжин», автор – член спілки художників України А. Мордовцев [7, 73–74].

Кімната-музей історії ВП НУБіП Бобровицького коледжу економіки та менеджменту ім. О. Майнової була створена у 1978 р. Функціонує кімната-музей на громадських засадах. Художнє оформлення експозиції музею здійснюється силами педагогічного колективу, працівників і студентів коледжу. Кожна експозиція наповнена оригінальними документами, фотоматеріалами, спогадами свідків. Різноманітна й тематика експозицій: «Заснування, становлення та історія розвитку навчального закладу»; «Подвиг безсмертний»; «Шануймо славу наших знамен». На базі музею проводяться екскурсії, виховні години, презентація коледжу, зустрічі ветеранів праці тощо [7, 77].

Музей історії ВП НУБіП Боярського коледжу екології і природних ресурсів відкрито у 2002 р. До 2012 р. він розміщувався в одному із залів навчального корпусу, спорудженого ще 1914 р. Нині музей переведено у нове приміщення, що поділене на 3 експозиційні частини, кожна з яких охоплює відповідний етап функціонування навчального закладу. Нині в музеї проводиться реставрація експонатів, впорядковується експозиція, завершується робота над оформленням панно [7, 78].

Громадський музей історії ВП НУБіП Заліщицького аграрного коледжу ім. Є. Храпливого урочисто відкрили 15 травня 2008 р. Його експозиція представляє історію м. Заліщики, висвітлює життєвий шлях та наукову діяльність Є. Храпливого, розкриває сторінки історії навчального закладу. За роки існування музею створено експозицію, яка регулярно поповнюється новими матеріалами. На їхній основі щорічно видається альманах навчального закладу. Крім цього, кожною випускною групою коледжу виготовляється і передається на зберігання до музею фотолітопис групи. Частина експонатів присвячена співробітництву коледжу з навчальними закладами та громадськими організаціями польського міста Намислів. У фойє другого поверху навчального корпусу № 1 розміщено експозицію, присвячену Є. Храпливому [7, 79–80].

У структурі ВП НУБіП Ірпінського економічного коледжу функціонує 2 музеї – історії ВП НУБіП «Ірпінський економічний коледж» та музейна кімната «Українська світлиця». Музей історії відкрито 1 вересня 1995 р. У ньому представлено експозиції від часу заснування та становлення, етапи розвитку, досягнення у спортивно-масовій, культурно-виховній та пошуково-дослідній роботі колективу навчального закладу. Музейна кімната «Українська світлиця» створена з ініціативи педагогічного та студентського колективу і була відкрита у травні 2000 р. Експозиція оформлена за участі членів колективу коледжу, батьківського комітету. Музейна кімната «Українська світлиця», розташована у двох залах, об'єднує народознавчий відділ з експозиціями «Українська вишивка», «Українські рушники», «З історії українського костюма», «Вироби гончарства і різьбярства», представляє колекцію писанок [7, 81–82].

Історико-краснознавчий музей ВП НУБіП Мукачівського аграрного коледжу створений за ініціативи педагогічного і студентського колективів та підтримки адміністрації у 2007 р. З 2010 р. музей є структурним

підрозділом відділення туризму. Він містить одну експозиційну залу загальною площею 36 м кв., у якій зосереджені біля 400 музейних предметів основного фонду (стенди з історії навчального закладу, документи, етнографічний, краснознавчий матеріал, книги, кубки за спортивні досягнення та інше) [7, 86–87].

Історико-краснознавчий музей ВП НУБіП Немішайвського агротехнічного коледжу, відкритий у 1968 р., розпочинав роботу як кімната-музей В. Леніна. У 1998–1999 рр. музей було розширено та докорінно реконструйовано. Зараз він нараховує понад 2 тис. експонатів. В експозиції оригінальні колекції українських рушників, предметів побуту, фототехніки, калькуляторів, друкарських машинок, технічних засобів навчання тощо [7, 88–89].

Музейну кімнату при ВП НУБіП Бахчисарайський коледж будівництва, архітектури та дизайну було відкрито у 1985 р. Основна спрямованість експозицій – становлення і розвиток технікуму, серед яких: «Ось так ми починали», «Вони були першими», «Ми – бійці ССО», краснознавчий куточок. У музейному фонді понад 200 фотографій різних років, 16 випускних альбомів, 15 стендів, обладнання періоду 50-х рр. ХХ ст., грамоти, дипломи, призи за спортивну, культурно-просвітницьку діяльність, предмети періоду Великої Вітчизняної війни. Сьогодні музейна кімната входить до Державного реєстру національного та культурного надбання [7, 75–76].

Народний музей історії ВП НУБіП Кримського агропромислового коледжу засновано до 150-річчя навчального закладу у 1978 р. Експозиція музею поетапно розкриває історію становлення та розвитку навчального закладу та налічує 3 зали. Перша присвячена витокам коледжу, його засновникам, міжнародним зв'язкам, культурному та спортивному життю студентів, унікальним традиціям і сьогоденню. Друга – це виставка творчості викладачів і студентів, етнографічна композиція культури і побуту народів Криму. Третя – «Патріот» – розповідає про видатних випускників коледжу, ветеранів Великої Вітчизняної війни. Музей коледжу неодноразово посідав призові місця на оглядах-конкурсах [7, 83–84].

Музей Бойової слави ВП НУБіП Прибережненського аграрного коледжу відкрито у 1975 р., з нагоди 30-річчя визволення с. Прибережне від фашистських загарбників. Музей має 6 тематичних експозицій: головні етапи Великої Вітчизняної війни; Велика Вітчизняна війна і Крим; ніхто не забутий, ніщо не забуте (жителі с. Прибережне, які загинули у боях за Батьківщину); Новоросійський нічний бомбардувальний авіаційний полк в боях за Батьківщину (розміщувався у часи війни на території навчального закладу); зв'язок поколінь (творча та пошукова робота студентів, педагогічних працівників-співробітників коледжу, жителів, зустрічі, виставки, диспути тощо). Філія музею – стовп першої людини в урочищі Кара-Тобе (у районі с. Прибережне). З метою формування у молоді соціально-громадського досвіду, на прикладі історичного минулого України, в урочисті дні проводяться мітинги та покладання квітів до обеліску воїнів, загиблих при визволенні с. Прибережне, до меморіальної дошки Героя Радянського Союзу Д. Кудрявицького, випускника технікуму. Постійно ведеться шефська робота з ветеранами та дітьми війни [7, 90–91].

Біля витоків створення музею історії ВП НУБіП Кримського технікуму гідромеліорації та механізації сільського господарства (1968 р.) стояли колишній



директор П. Шурхал та викладачі Г. Корчак й І. Антюфєєв. Завдяки їхній клопіткій пошуковій роботі було зібрано важливий матеріал. Тематично експозиція включає у себе такі розділи: становлення технікуму у 30-х рр. XX ст.; Ічкінський партизанський загін; воєнне лихоліття (матеріали про евакуацію матеріальної бази технікуму до Саратовської обл.); перший повоєнний набір – 1944 р.; 1952 р. – відкриття відділення «Гідромеліорації», у зв'язку з початком будівництва Північно-Кримського каналу; випускники технікуму, які брали участь у будівництві каналу та водосховищ Криму; відкриття спеціальності «Землепорядкування»; 2005 р. – відокремлений підрозділ НУБіП «КТГМСГ» [7, 92–93]. Музей ВП НУБіП Кримського агротехнологічного університету (м. Сімферополь) розпочав свою роботу як музей історії сільського господарства Криму і КСГІ (ПФ НУБіП України «КАГУ») з 31 січня 1976 р. Нині відбувається його реконструкція у новому форматі – історія сільського господарства Криму і університету [7, 69–70].

Головна особливість музеїв навчальних закладів полягає в тому, що вони є не лише культурно-просвітницькими установами, але й рівноправними складовими частинами навчально-виховного процесу. За час свого існування музеї накопичили фонди, які дозволяють проводити спільну діяльність із педагогічним колективом і студентським самоврядуванням у системі «Музей – навчально-виховному процесу». На базі музеїв проводиться дослідницька та наукова робота. Важливим надбанням музеїв є традиційні зустрічі з випускниками навчальних закладів. Для багатьох поколінь студентів музей став школою громадянського виховання, патріотизму, любові до обраної спеціальності.

1. Івахненко Т.П., Мельник О.П. *Історія розвитку музейної справи у Національному аграрному університеті*

України // Збірник праць наукового природничо-історичного музею Національного аграрного університету / Редкол.: О. Мельник та ін. – К., 2004. – Вип. 1.

2. Гребінник Т.О. *Земські природничо-історичні музеї Півдня України: організація та природознавча діяльність (60-і рр. XIX – початок XX ст.): Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – К., 2002.*
3. Супруненко О.Б. *Археологія в діяльності першого приватного музею України (Лубенський музей К. Скаржинської). – К.; Полтава, 2000.*
4. Хведась А.О. *Розвиток краєзнавчих музеїв в західній Україні в кінці XIX – першій половині 40-х рр. XX ст. Джерела і література (на матеріалах Волинської, Рівненської та Тернопільської обл.): Автореф. дис. ... канд. іст. наук. – Дніпропетровськ, 1997.*
5. Черненко О.Є. *Археологічне зібрання Музею українських старожитностей ім. В. Тарновського // Скарбниця української культури. – Вип. 3. – Чернігів, 2002.*
6. Горбачова Л.В. *Із історії становлення і розвитку музейництва в НУБіП України // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки: Зб. наук. пр. – Спец. вип. – К., 2010.*
7. Рідей Н.М., Лановюк Л.П. *Музейна культура Національного університету біоресурсів і природокористування України. – К., 2013.*

Lanovyuk L.P. Museum's Culture of the Ukrainian National University of Life and Environmental Sciences and some it's departament. In the article is described the process of forming the museum culture in one of the Ukrainian leading higher educational institution of the Agrarian Profile – the Ukrainian National University of Life and Environmental Sciences. The attention is focused on the museum tradition of some university departament that cover the wide geographical area in Ukraine. The role of the institutions' museums in in the educational process is described. **Key words:** National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, separate units, museums of University, museums work, museum tradition, exhibits

